

Jokainen kuolema, jokainen menetys ja jokainen muisto on erilainen

7.7.2015 klo 13:15

Kuolema on väistämätön osa elämää, vaikkei se enää juuri näy arjessamme. Jokaisella on edesmenneitä sukulaisia, ehkä myös ystäviä. Monen kohdalle on osunut suuri menetys, vaikka asiasta puhutaan julkisuudessa niukasti. Kuinka ihmiset nykyaikana kokevat kuoleman kohtaamisen ja vainajien merkityksen? Miten kuolevaan ja surevaan suhtaudutaan?

SKS järjesti yhdessä [Mieli ja toinen](#) -tutkimushankkeen kanssa 2014 muistitietokeruun, jossa kysyttiin suomalaisten kuolemaan ja läheisen menettämiseen liittyviä tuntemuksia ja näkemyksiä. Tarkoituksena oli selvittää suhtautumista kuoleviin ja vainajiin, suremisen ja muistelun tapoja, edesmenneiden roolia elävien elämässä sekä mielipiteitä kuolevien hoidosta.

[Kuolema, menetys ja muisto](#) -keruu tuotti arvokkaan aineiston. Saamamme vastaukset sisältävät koskettavia kertomuksia, joista välittyy surun katkeruus, muistojen lämpö ja myös laaja ajallinen näkökulma kuolemakulttuurin ja muistelutapojen muutokseen. Keruuseen vastasi 101 henkilöä, ja aineistoa kertyi yhteensä 550 sivua. Kiitämme kaikkia kirjoittajia! Osallistujien kesken on arvottu kirjapalkintoja.

Jokainen kuolema ja jokainen menetys on erilainen. Läheisen menettämisessä ja vainajien muistamisessa on viime kädessä kysymys ihmissuhteista. Suhteet voivat olla läheisiä, etäisiä ja joskus myös ongelmallisia, mikä heijastuu menetyksen kokemiseen ja muistoon. Suuri merkitys on myös sillä, onko kuolema yllättävä ja äkillinen vai pitkän hoitojakson päätös.

Iäkkään ihmisen sairastaessa omaiset voivat toivoa hänen pääsevän jo pois ja kuoleman tuomaan suruun punoutuu helpotus. Monilla on hyviä kokemuksia omaisensa saattohoidosta ja vierailuistaan sairaalassa. Heikkenevän vanhemman hoivaaminen voidaan kokea palkitsevaksi ja joskus jopa vaikean äitisuhteen korjaavaksi prosessiksi. Usea kuitenkin myös kritisoi omaishoidon raskautta tai ihmisarvon menettämistä laitoksessa sekä paheksuu elossa pitämistä väkisin. Suhde laitoksessa makaavaan omaiseen voi heiketä tai katketa pitkien välimatkojen tai dementoitumisen vuoksi. Sairaala ja omaisen heikko kunto voidaan kokea myös liian ahdistaviksi. Pitkää sairaalajaksoa ei pidetä toivottavana kenellekään; parempi olisi kuolla toimintakuntoisena, *saappaat jalassa*, kuin joutua makaamaan vaipoissa.

Yllättävä kuolema on omaisille aina vaikea. Oman puolison tai lapsen kuolema yllättäen nuorella iällä voi aiheuttaa syvää, kaiken nielevää surua, joka kulkee mukana koko loppuelämän. Läheisistä ystäväistä tai vertaistuesta voi olla surussa apua, mutta muuten ympäristön suhtautuminen suruun on koettu vähätteleväksi ja vältteleväksi. Surulle ei löydy tilaa eikä ymmärrystä.

Perinteinen tapa säilyttää edesmenneet osana sukupolvien ketjua näkyy edelleen. Muistoa voidaan ylläpitää sukutapaamisissa tai merkkipäivinä, käydä haudalla ja sytyttää kynttilöitä. Vaikka moni toivoo jälleennäkemistä taivaassa, useimmat katsovat vainajan säilyvän vain elävien muistoissa ja elävän niin kauan kuin hänet vielä muistetaan. Edesmenneitä lähimmäisiä nähdään toisinaan unissa, mutta vain harvoin kyse on erityisestä yhteyden pitämisestä tai vainajien kertomista enteistä. Useimmat pitäisivät sellaisia pelottavina ja ei-toivottuina. Sen sijaan tärkeät ihmiset säilyvät muistoissa osana arkielämää. He ovat läsnä valokuvina sekä heiltä perityissä esineissä, tiedoissa ja

taidoissa. Paikat, joissa on oltu vainajan kanssa yhdessä, herättävät erityisesti muistoja. Nykyään muistopaikkoja voi olla myös Internetissä. Vainajaa ei haluta siivota pois omasta elämästä: Facebook-tiliä tai matkapuhelimen yhteystietoja ei haluta hävittää. Ja toisinaan tulee mieleen asia, jonka haluaisi vielä jakaa tärkeän ihmisen kanssa – ja sitten vasta muistaa, ettei tätä olekaan enää. Rakkaan ihmisen muisto on haikea mutta samalla herättää kiitollisuuden yhteisestä ajasta. Kiitollisuus omia vanhempia ja suvun perintöä kohtaan näkyy erityisen vahvana iäkkäimpien kirjoittajien teksteissä.

Lisätietoja: [Mieli ja toinen tutkimushankkeen tutkijat](#) sekä
3.8.2015 jälkeen SKS:n kansanrunousarkisto, p. 0201 131 240, keruu@finlit.fi.